

Universitätsbibliothek Paderborn

Manuale Parochorum

In Duos Libellos Partitum

De Decimis, oblationibus, Sepulturis, bonis Parochorum, aliisque scitu
utilissimis materiis

Engel, Ludwig

Salisburgi, 1668

§. 6. De libris Canonicis eorumque autoritate in specie.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40891

que etiam consuetudinem particula-
rem intellexit. Cæterum hanc clau-
sulam, nulla obstante consuetudine, ma-
gis communiter DD. cum Glos. in
Clem. statutum de elect. in ver. consue-
tudine. accipiunt de consuetudine
præsente, quæ viget tempore nova
legis conditæ, non autem de consue-
tudine imposterum inducenda. Si
tamem lex consuetudinem impro-
baret tanquam prorsus irrationali-
lem & corruptelam, tunc ex defectu
rationalitatis contraria consuetu-
do, nisi ex nova causa introduci non
posset ut paulò superius in 2. & 3. re-
quisito dictum.

§. VI.

CORONIS HUIUS
CAPITIS I.

De libris & constitutionibus Cano-
nicis, eorumque Origine
& Authoritate.

Pro Coronide hujus Cap. I.
mihi visum est, post genera-
lem

lem legum cognitionem, in
specie aliqua de legibus Ca-
nonicis seu Ecclesiasticis an-
nectere, quænam sit illarum
authoritas & obligatio, ut
qui vel legendo in istos cano-
nicos libros incidunt, vel qui-
bus ex illis dubia proponun-
tur, (sicut in utroque foro
versantibus frequentissime
accidit) sciant errorum peri-
cula declinare.

SUMMARIÆ.

1. *Ius Canonicum quid?*
2. *Quæ ejus origo?*
3. *Corpus juris Can. habet 6. partes.*
4. *De decreto gratiani.*
5. *Qualem autoritatem habeat, disputatur.*
6. *De paleis.*
7. *Alij antiquiores Gratiano SS. Canon. Collectores.*
8. *Decretales Greg. IX. eorumque dirissimæ materia, & oblatio.*
9. *Sextus decretalium.*

30. Cl.

10. Clementina & extravagantes.
11. Septimus decretalium, & quænam ejus
authoritas,
12. De Concilio Trid. & an obliget, ubi non
recepit.
13. Bullarium & ejus authoritas.
14. Regulae Concellariae.
15. Declarationes Cardinalium.
16. Debent habere 3. requisita, ut obligent.
17. Rota Romana, & ejus autoritate.
18. De Canonum contrarietate.
19. De confœderatione & contrarietate Iuris
Canon. & Civilis.

Igitur jus Canonicum si nominis Ethymon species à græca voce Canon quæ regulam significat denominatum est c. i. dist. 3. unde definiri solet Jus Canonicum, quod sit jus ex sacris Canonibus id est regulis Ecclesiasticis collectum, & ad rectè vivendum æternamque salutem acquirendam institutum.

Porrò prima origo Canonici Juri non ineptè à Deo desumi posse videtur, qui primus præcepta Decalogi, aliasque rectè vivendi regulas hominibus præscripsit, quas deinde summi Pontifices in suis Canonibus

cir-

circa singulos casus & hypotheses latius exposuerunt. V. G. præceptum divinum est, non occidere, non furari, usuras non exercere &c. sed quando & qualiter in singulis factis contra hæc præcepta peccetur, & peccatum puniendum sit, Canones declararunt, ut propterea non immerito studium juris Canonici studium divini juris appelletur *in c. 2. de privilegijs* in 6. Canones autem isti jus Divinum declarantes, & reliqua ad gubernationem Christiani populi pertinentia statuentes in nova lege primum ab Apostolis introduciti, & Clemente primo Romano Pontifice (qui sededit circa annum Domini nonagesimum primum) in unum congregati, ac Canones Apostolorum nuncupati sunt, iisque in decreto Gratiani ad finem ponuntur. Postea successores Apostolorum SS. Pontifices alias & alias constitutiones, & sanctiones Canonicas addiderunt, quibus corpus nostrum *Iuris Canonici* compositum est, cui novissimè Concilium Trid. & Bullarium accessit.

Ad

Ad Corpus juris Canonici quod attinet facile patebit insipienti, illud dividi in 6. partes : videlicet in *Decretum Gratiani*, *Decretales Gregorii IX.* *Sextum Decretalium Bonifacii octavi.* *Clementinas Clementis V.* *Extravagantes Ioannis 22.* & demum *Extravagantes communes.*

Decretum Gratiani à suo Auctore Gratiano Ordinis S. P. Benedicti ex Monasterio S. Fœlicis Bononiensis nomen traxit qui anno 1150. tempore Eugenii tertii hoc opus ex diversis summorum Pontificum & Conciliorum decretis SS. Patrum scriptis, Imperatorum etiam legibus & sanctionibus compilavit, ac *Concordiam discordantium Canonum* appellavit. Solet Gratianus in hoc suo opere dubias questiones ab initio proponere, & pro utraque contradictionis parte diversas authoritates adducere, atque in fine conciliare; ut caute advertendum sit legenti, ne indifferenter decisionem firmam ex primis occurrentibus Capitulis defummat, sed etiam

301 Pars V. Miscell. Caput I.
etiam reliqua diligenter perlu-
stret.

Constat Gratiani *Decretum* ex 4
partibus, prima pars habet 101. di-
stinctiones divisas in *Canones* sive *ca-*
pitula. ex qua parte sic allegari solet.
c. omnes leges distinctione 1. secunda
pars continet 36. causas (id est ca-
sus & controversias juridicas) divisas
in *questiones*, subdivisas in *capitula*,
ubi citandi modus talis est c. si. quis
suadente. causa (quod vocabulum
ramen plerumque omitti & subintel-
ligi solet) 17. q. 4. Tertia pars est
tractatus de *pœnitentia*, qui includi-
tur in causa 33. q. 3. & habet 7
distinctiones, divisas in *capitula*, ex
quo loco talis est citatio c. cogitati-
onis. distinctione 1. de *pœnitentia*, qua
ultima verba ad differentiam primæ
& ultimæ partis etiam in distinctioni
divisæ adduntur. Quarta denique
pars decreti tractat de *Consecratione*,
continet 5. distinctiones, divisas in
Capitula. citatio fit hoc modo. c.
leminitates distinctione 1. de *consecra-*
tione.

Circa hanc primam juris Canonicī partem non levis est inter DD. alteratio, qualem in scholis & utroque foro authoritatem habere debet? quidam existimant, eum hoc opus à privato Doctore privatā tamū industriā compositum sit, non maiorem habere authoritatem, quam cuiuscunque alterius Doctoris nominati, scilicet *probabilem* tantum, cui Magister in schola, vel Iudex in foro sive externo sive interno inhærente necessariò non teneatur, si putet pro sua sententia in contrarium meliores esse rationes, & juris fundamenta: nec allegationes Canonum Pontificalium in eo esse infallibilis nisi quatenus cum originali, unde desumptae sunt, correspondeant, siquidem plurimos errores in hoc Gratiani volumine præter Felinum *in c. 2. de rescriptis n. 43.* alij passim adverterint. Neq; obstat huic primæ opinioni, quod *Decretales Gregorii IX.* à Reymundo ejusdem Pontificis Capellano & pœnitentiario, 4. libri in-
stitu-

312 Pars V. Miscell. Caput 1.

stitutionum imperialium à Triboniano Theophilo & Dorotheo Magistris & DD. (ut notat Gothofredus in proemio Institutionum §. 3. verbo antecessoribus) compositi sunt, qui tam libri indubitanter legis obtinent authoritatem: etenim isti libti non ab his privatis compilatoribus, sed à Pontifice & Imperatore, quorum jussu & mandato compositi sunt,) ut ex proemiis Decretalium & Institutionum, apparet,) suam authoritatem desumunt, qualem authoritatem Gratiano in componendo suo libro non constat datam fuisse. Ita etiam antiquitus certi Iurisperiti & DD. fuerunt, quibus ab Imperatore authoritas de jure respondendi, & dubias quæstiones decidendi dabatur, eorumque decisiones *Responsa Prudentum* dicebantur, & pro Lege custodiebantur. §. 8. Inst. de jure Nat. Gent. & Civ. ex quibus Prudentum Responsis 50. digestorum libri repleti sunt. cæteri vero DD. qui tales potestatem à summo principe non habent,

bent, per suas responsones jus aliquod facere non possunt, sed tantum præexistens allegare, & probabilibus rationibus confirmare.

Alii directè contrarium sentiunt existimantes, totum hoc Gratiani Decretum esse authenticum, & vim legis obtainere; idque non tantum usu scholarum & judiciorum, sed etiam ab ipsis summis Pontificibus, qui illud in suis posterioribus constitutionibus allegarunt, pro tali habitum esse arg. c. cum apostolica. de his, quæ fiunt à Prælatis. c. per tuas de sent. excom. Clem. I. ibi. secundum formam in decretis Eccl. de jure jurando.

Et quod Decretum Gratiani ante hanc multis erroribus depravatum opera Cardinalium & aliorum doctissimorum virorum à Sede Apostolica ad id deputatorum vetustissimis Codicibus undique conquitis, authoribusque ipsis, quorum testimoniosis usus erat Gratianus, perfectum red-

Q ditum

ditum ac diligentissimè retineri jah
sum sit, extant litteræ Papales Gre-
gorii XIII. hodie ad principium
Decreti impressæ.

Sed communius receptum est,
quod cum pluribus citatis tradit Bar-
bola in collect. DD. ad præmium De-
creti n. 6. & seq. ut hæ duæ inter
pugnantes sententiæ per tertiam mo-
diam aliqualiter concilientur, & di-
catur, non constare quidem, quo
Decreto Gratiani universim autho-
ritas legis attributa sit, propter emen-
tationem tamen & approbationem
Pontificis Gregorii XIII. mereri
dem, quod Canones ibidem allegati
cum suis originalibus sine errore au-
falsitate corrispondeant: de reliquo in vice
autem eos Canones revocari ad pri-
mœvam authoritatem, id est, illam locis a-
quam à suis conditoribus accepte Spec-
runt.

Quare si Gratianus referat / qui pal-
morum Pontificum vel Conciliorum g-
eneralium constitutiones, illæ habe-
bunt authoritatem legis, seu de Authori-

svam. si referat leges civiles & con-
stitutiones Imperatorum, illæ eate-
nus in foro Ecclesiastico observan-
dæ erunt, quatenus supplet defe-
ctum juris Canonici, & non contra-
riantur immunitati Ecclesiasticæ
si propriam sententiam ponat Gratia-
nus ea probabilis solummodo habe-
bitur; si dicta SS. Patrum v. g. Am-
broſii, Hieron. Augustini adducat,
magnæ quidem authoritatis, non ta-
men absolute infallibilia & decisiva
censebuntur, niſi quatenus a SS. Pon-
tificibus recepta & approbata sunt,
cum in materiis disputabilibus &
judicialibus sancti Patres plerumque
locuti, & ſæpius ſibi
invicem contradicentes fuerint, ut
ad p. ex. I. & 2. diſt. 26. ac pluribus aliis
illam locis appetat.

Speciale dubium est, quid statu-
ndum de illis Canonibus Decreti,
qui paleæ inscribuntur? quid deno-
rum g. letur per hoc vocabulum paleæ, &
habent qualem hi Canones nullius certi
authoris potestatem habeant, di-

316 Pars V. Miscell. Caput I.
versi diversa sentiunt. Quidam
hoc nomine res viles & inanes , alii
ex Græco *Ta palajà*, id est , antiqua;
alii *additiones à græco adverbio pali*
lin , quod rursum significat , deno-
minari putarunt ; alii à suo authore,
quem ajunt *Protopaleam* Cardina-
lem dictum fuisse , qui hos Canones
Decreto Gratiani adscripsit , deri-
vant. Sed hac in re observandum
est , quod traditur in *Præfatione* ad
Decretum Gratiani circa finem , has
paleas in quibusdam vetustissimi
Decreti exemplaribus non extare ,
ex eoque colligi posse , esse *additio-*
nies non eodem tempore factas sed a
primam collectionem Gratiani
margine primum adscriptas , ac non
nullas fortassis ab ipsomet Gratiano
quas deinde librariorum quidam o-
miserint , quidam in contextu po-
suerint , interdum conjunctas cum
prioribus capitibus interdum sepa-
ratas . falsam verò esse illorum op-
tionem , qui has *paleas* tanquam
leyes contemnendas putant , ex e-

constat, inquit citata *Præfatio*, quod multæ in Decretalibus & apud vetustiores Gratiano collectores habeantur. ut propterea non incongruè utrâque supra positâ Græca derivatione & significatione retentâ paleæ rerum antiquiorum additiones dici posse videantur. quod item paleæ de rebus levibus non sint, legenti facile patebit, pro ut in specie palea, quæ est in c. 13. & 14. dist. 96. totum Regnum Römani Pontificis Sylvestro Papæ à Constantino Imperatore donatum concernit.

Dixi sæpe memoratas paleas apud antiquiores Gratiano Collectores haberi: nā hic obiter adnotandū multis temporibus ante Gratianū fuisse aliquem Codicem Canonum de quo fit mentio in c. 5. distinctione 19. & alias Papalium Constitutionum collectiones factas ab Isidoro Burcardo Vormaciensi: Ivone Carnot: Episcopo Anselmo & aliis; sed isti præcipue in colligendis Decretis & Constitutionibus laborârunt: Gratianus verò

O 3 dein-

318 Pars V. Miscell. Caput I.

deinde præter collectionem Cano-
num dissensiones operam impendit,
ut in cit. præfat. habetur.

8 Secunda pars Corporis Canonici sunt *Decretales* jussu Gregori IX. à Raymundo ejusdem Pontificis Cappellano & pœnitentiario (quem ex Ordine Prædicatorum post obitum à Clemente octavo in Sanctorum numerum relatum fuisse refert Barbosa ad proemium decretalium n. 4.) conscripti sunt. Isti decretales libri à decernendo sive statuendo sic dicti constant potissimum ex *Decretalibus epistolis*, quas diversi summi pontifices in dubiis quæstionibus juris interrogati se consulentibus rescriperunt, quæ jam in Corpus juris relata authoritatem publicæ & universalis legis obtinent, ad eum modum, quo Codex Iustinianæus in Corpore Juris Civilis majori sua parte ex diversorum Imperatorum ad dubios Iuris articulos rescriptis compilatus est.

Dividuntur autem *Decretales* in 5. libros, libri in titulos, & tituli in

Capitu
num
ex. g
titulu
bri n
indice
decre
est.
An
cretale
& extr
allega
partie
dione
qua
quand
Decret
quam
tales C
altarur
lervan
illam p
Signifie
Mat
mialis
versicu

Capitula. In citatione initium vel numerus *capituli & titulus* allegatur, ex. g. c. *Venerabilem. de electione.* qui *titulus* in quo libro, & quoto ejus libri numero sit positus, in proprio indice *titulorum*, qui ad principium *decretalium* habetur, inquirendus est.

Antiquitus quando soli erant *Decretales* Gregorii IX. iisque separatim, & extra *Beccatum Gratiani*, semper ad allegationem tituli solebat addi hæc particula extra V. g. c. I. extra de electione: & in typo notari hoc signo X. quæ particula etiamnum hodie quando in uno Corpore Juris sunt *Decretum & Decretales*, non nunc relata quam usitari solet, & propriè *Decretales* Gregorii IX. ad distinctionem altarum partium indicare, quod observandum, ne quis existimet, per illam particulam extra *Extravagantes* significari.

Materiam *Decretalium* *Glossa* prænialis memoriaz causa sequentibus versiculis comprehendit.

Pars prior officia parat, Ecclesiæque
ministros. Altera dat testes, & cetera
judiciorum: Tertia de rebus, & vita
Presbyterorum, Quarta docet, quales
sint nexus conjugiorum, Quintaque
de vitiis, & pœnis tractat eorum. Et
brevius hoc versiculo Index, iudicium,
Clerus, sponsalia, crimen.

Etenim in libro primo Decre-
taliū postquam S. Pontifex de con-
stitutionibus, Rescriptis, & consuetu-
dine, adeoque in genere de obliga-
tione Iuris scripti, & non scripti, sive
consuetudinarii præmisit, mox tra-
ctat de electione Prælatorum, Ordina-
tione Clericorum, potestate & jurisdic-
tione Iudicium ordinariorum, delega-
torum & arbitrorum, pactis etiam
transactionibus & restitutionibus judi-
cialibus. In secundo libro totus Pro-
cessus judiciarius in 1. & 2. instantia
traditur, qui propter bonum ordi-
nem & æquitatem in utroque for-
tam sæculari quam Ecclesiastico ob-
servatur. In lib. 3. agitur de vita Cl-
ericorum, de beneficijs Ecclesiasticis,

I.
I. De Constitutionibus.

328

feudis, & plerisque contractibus tam
super rebus Ecclesiasticis, quam profanis
& Laicalibus, item de decimis, sepultu-
ris aliisque iuribus & immunitatibus
Ecclesiarum. In quarto causæ & quæ-
stiones matrimoniales deciduntur.
In quinto denique diversa delicta
cum modo accusandi, inquirendi, ac
puniendi recensentur. Quæ omnia in
utroque foro versantibus scitu utilis-
sima & necessaria sunt.

Tertia pars inserbitur sextus De-
cretalium, quod post 5. libros Decre-
talium Gregorii IX. in lucem editus
sit à Bonifacio octavo summo Pon-
tifice. Subdividitur etiam in 5. li-
bros, quorum tituli habent easdem
rubricas & materias, quas Decreta-
les Gregorii IX. id quod etiam in se-
quentibus, scilicet Clementinis & Ex-
travagantibus observatum est. cita-
tio ex hac parte fit, ut citetur initium
vel numerus c. & titulus cum ad-
dito in 6. ex. g. c. ut animarum. de
constitutionibus in 6.

Quarta pars sunt Clementinae sic

O s dictæ.

10dicitæ , à suo Authore Clemente ,
hujus nominis Pontifice , qui multas
constitutiones tum in Concilio Vien-
nensi in Gallia , tum etiam ante &
post illud Concilium à se editas in u-
nū congesit Volumen: quod tamen
morte præventus in lucem edere non
poterat , Quare Ioannes 22. ejus suc-
cessor dictas Clementinas evulgavit ,
& Apostolica authoritate pro judi-
ciis & Scholis roboravit , ut patet ex
proæmio Clementinarum. Continen-
tur autem Clementinae in 5. libris di-
visis in titulos & capitula ; ad differen-
tiam priorum additur citationi in
Clementinis , vel loco capituli poni-
tur Clementina V. g. clementina R.
mani de jure jurando.

Quinta & sexta pars Corporis Ca-
nonici sunt Extravagantes Ioannis 22.
& Extravagantes communes , sic dictæ
quod antehac extra Corpus Juris in-
certa quasi sede vagarentur , & licet
postea juxta ordinem librorum &
titulorum , qui habetur in Decretali-
bus Gregorii IX. in Corpus Iuris re-
dactæ

dacte sint, pristinum tamen nomine
retinuerunt. citandi modus rursus
talis est, qui in *Clementinis*, ut vel ad-
datur in *extravagantibus*. *Ioannis 22.*
aut *inter communes*. vel loco capituli
ponatur *Extravagante*, cum addito
Ioannis 22. vel *inter communes*. Istæ
Extravagantes, quamvis non satis
constet, an alicujus summi Pontificis
decreto publicatæ, & in corpore Iu-
ris circumferri mandatæ sint, quia
tamen sunt decisiones diversorum
summorum Pontificum, famosorum
Iurisconsultorum Romanorum Glos-
sis & notis illustratæ, & à multis tem-
poribus possessionem in Corpore ju-
ris acceperunt, passim apud DD. pro
authenticis habentur.

Novissimè in lucem prodit, & in r'
recentioribus exemplaribus corporis
Canonici annexus est *septimus Decre-
taliūm*, operâ (ut testatur ejusdem
libri prefatio) Petri Matthæi Iuris-
consulti Lugdunensis, qui varias
bullas & constitutiones Pontificias
concessit, & secundūm formam De-

324 Pars V. Miscell. Caput I.

cretalium in libros ac titulos digessit,
Porro hoc opus etsi meras constitu-
tiones Pontificias contineat, quia ta-
men sine mandato aut approbatio-
ne alicujus summi Pontificis priva-
tâ tandem industriâ non ita pridem
editum est, non censetur ex omni
parte authenticum. Nam hujusmodi
Extravagantes bullæ, quas non con-
stat debito modo promulgatas, vel
in usum deductas fuisse, vel an cum
suis originalibus in omnibus & per
omnia (una enim aliquando parti-
cula omissa maximæ considerationis
esse potest) corresponeant, in ri-
gore non obligant, nisi producantur
in forma authentica cum plumbo &
subscriptione; per ea, quæ notantur
in proœmio Clementinarum ad si-
nem, & tradit Franciscus de pavinis
in præludio ad **Extravagantes** Ioannu
22. versiculo aiebent autem.

Extra Corpus Iuris plures alii li-
bri iunctiones Canonicas habentes
extant: scilicet Concilium Trid. Bul-
larium, Regulæ Cancellariae, Declara-

ti

tiones Cardinalium & Decisiones Rotæ Romanae: de quorū singulorum auctoritate breviter etiam aliqua dicemus. 12

Concilium Trid. sub tribus summis Pontificibus scilicet Paulo III. Julio III. & Pio IV. in Spiritu S. legitimè congregatum de anno 1546. usq; in annum 1564. continuatū plurimas Ecclesiæ Catholicæ & toti Christianitati saluberrimas ac maxima maturitate deliberatas constitutiones tum articulos fidei, tum morum reformationes concernentes complectitur, & propterea non est dubium, quin legis universalis auctoritatem obtineat: Et cum omnia exemplaria Concilii ubilibet impressa sint uniformia, merito eis fides tribuitur.

Quod verò dici solet, Decreta Concilij, quæ non sunt Dogmatica, & fidem concernentia, non esse ubiq; recepta, id quidem de facto verum est, an autem etiam de jure procedat, dependet ab eo, an in tali loco, ubi non receptum dicitur Concilium, fuerit illud debitè aliquando promul-

gatum, an justa causa non recipendi, an consuetudo in contrarium non sit potius corruptela, & ad malos mores inducens: qua de re superius *de constitutionibus & consuetudine*, ubi de promulgatione, receptione, & abrogatione legum tractatum. Sane nonnulli frequenter in materia sibi favorabili & aliorum praetudicium in jure ex privilegio vel præscriptione quæsito concernente aliis serio Concilium Tridentinum inculcant, & si ipsi ex eodem Concilio Tridentino super aliis causis redarguantur, mox id non esse recepum ac stylum & praxim curia in contrarium reponunt. Sed hi melius observare deberent illud juris axioma, quod habetur in lib. 2. f. t. 2. quod quisque juris in alterum statuit, ut eodem ipse utatur, neque enim Legislator censendus est, unum potius quam alterum obligare voluisse.

Bullarium Romanum scripsi om-

ni

num summorum Pontificum, eorumque diversas bullas & constitutions complectitur, primum operâ Laërtij Cherubini Iurisconsulti Romani compilatum, deinde ab Angelo MARIA Cherubino ejus filio Monacho Cassinensi tempore Urbani VIII. cum novissimis Bullis denuò editum. Est quidem hoc opus Urbano VIII. dedicatum, ut in praefatione ad Lectorem refertur, & quod ductu & auspicio Sixti V. Laërtius Cherubinus id primum evulgârit, sed nulla apparet expressa & authentica alicujus summi Pontificis approbatio, vel de eo recipiendo decrenum, nisi in principio libri solùm privilegium Urbani VIII. concessum Bibliopolæ, ne hoc Opus aliquis sine ejus licentia imprimat aut vendat, quod utique nullam specialem autoritatem libro tribuit; alias etiam Praxis criminalis Prospere Farinacij, de qua idem privilegium loquitur, autoritatem consequeretur, & omnes libri, qui Romano Pontifici de-

di-

dicantur, vel ejus hortatu in lucem
eduntur, aut simile privilegium ty-
pographicum ab Imperatore vel
Pontifice habent, inter Canonicos
& legales libros numerandi forent,
quod haud dubie nemo concederet,
quare ego existimo, bullis in *Bulla-*
rio contentis posse quidem in scholis
probabilem fidem adhiberi, ceter-
rum autem censeri nomine *Extra-*
gantium, quæ in judiciis, ubi de re-
bus magni momenti, & præjudicij
ageretur, non aliter facerent plenam
probationem, quam si ab allegante
in authentica forma producerentur;
perea, quæ superius de authoritate
Septimi Secretarium diximus.

Regulae Cancellarie sunt, certe
quædam constitutiones Pontificia
majori ex parte causas beneficiales
concernentes, quas primus omnium
Joannes 22. dedisse, & hoc nomine
appellasse dicitur, easdem deinde suc-
cessores Pontifices auxerunt, &
declararunt. harum natura est, ut
ut cum morte summi Pontificis ex-

spire
de P
alijs
post
sed à
sumu
De
Cong
eilj T
cum e
versas
confu
latori
IV. in
Trid.
quide
sus in
cunqu
nis lat
fine a
ficiis
glossa
que ir
Conce
ut cor
unda
spis

spirent, & nullam vim habeant, Se-
de Papali vacante (quod seculis est in
alijs legibus & Canonibus, qui etiam
post mortem Legislatoris durant)
sed a quolibet novo Pontifice reaf-
sumuntur, & renovantur.

Declarationes Cardinalium à S. I^s
Congregatione Cardinalium Con-
cilij Trid. Interpretum proficiuntur.
cum enim experientia doceat, per di-
versas Glossas textum frequenter
confundi, & contra mentem Legis-
latoris explicari, S. Pontifex Pius
IV. in bulla confirmatoria Concilij
Trid. graviter sub censuris, Prælatis
quidem sub poena interdicti ingres-
sus in Ecclesiam, aliis vero quibus-
cunque sub poena excommunicatio-
nis latæ sententiæ probibuit, ne quis
sine autoritate & licentia S. Ponti-
ficiis audeat ullos Commentarios,
glossas, annotationes, vel quodcun-
que interpretationis genus in dictum
Concilium Trid. edere, statuit vero
ut controversiæ & dubia inde ori-
unda ad Sedem Apostolicam pro de-
cla-

claratione & decisione deferantur, ad
quām declarationem facienda postea
Congregatio Cardinalium erecta est.

De istarum porrò Declarationum authoritate graves DD. inter se dissentunt: quidam probabilem tantum & doctrinalem afferunt, atque ad summum habere vim decisam in casu illo particulari, qui sicut sacræ Congregationi propositus, & respectu illarum personarum tantum quæ proposuerunt. Alij rectius Declarationibus Cardinalium autoritatem legis universalis adscribunt, & Responsi prudentiali, quibus olim à Principe dubias juris quæstiones decidendi potestas data fuit §. 8. I. De I. N. G. & C. Non enim credibile est, quod sumus Pontifex nō majorem potestatem derit Cardinalib⁹, quam illam, quā habent privati classici DD. qui per suam doctrinam possunt sententiam probabilem constituere, neque opus uisset Collegium Cardinalium instituere, Glossas & Commentarios in Concilium Trid. prohibere, si relata

de

declaratione Cardinalium, tanquam
solum probabili non necessariâ, liceret
eilibet privato Doctori aliam con-
fingere. Interim tamen, ut hæ De-
clarationes Cardinalium vim legis ob-
tineant, tres potissimum conditiones
concurrere debent. prima est, ut fi-
ant consulto S. Pontifice. quia Six-
tus V. in facultate interpretandi Con-
cilium Congregationi Cardinalium
concessa expresse addit clausulam,
nobis tamen consultis &c. secunda, ut
Cardinales solum declarant, & inter-
pretentur, non verò dispensent, aut
ultra verborum proprietatem legem
augeant, nisi desuper habito specia-
limando S. Pontificis, cuius spe-
cialis mandati etiam in delaratione
mentio inseratur, sicut hanc formam,
Pius V. & Greg. XIII. in suis bullis
Congregationi præscripserunt. Ter-
tia, ut appareant in authenticâ forma
cum solito sigillo & subscriptione
Cardinalis Præfecti ac Secretarij ejus-
dem Congregationis. Nam quia
compertum est, plurimas falsas Decla-

rationes, & non nunquam in eadem
quæstione sibi contrarias circumse-
ri, mandavit Urbanus VIII. ne Decla-
rationibus Cardinalium sive impressis
sive manu scriptis fides adhibeatur
in judicio vel extra, nisi ut præmis-
sum in authentica forma appareat.
Qua de re videri poterit Barb. Iuri
Eccles. univ. lib. I. c. 4. n. 81. &
seqq. & alii apud eundem citati. Quo-
si Declarationes omnia prædicta re-
quisita habeant, licet ad instantiam
particularium personarū emanariint
nihil ominus pro lege communis au-
declaratione legis observandas esse
sicut alias summorum Principum
causis particularibus controversis de-
cisions rectè docet Garc. de benefi-
ciis in præmio & probant textus no-
biles in c. in causis 19. de sententia
rejudicata & in L. ultima. in principi-
C. de legibus.

I.7 Rota Romana est summæ Pontificis
in causis litigiosis tribunal sive iu-
dicium. Rotæ decisionibus non nulli au-
thoritatem legis communis adseri-
bunt, in L. ipsius ejus a causa sitione Uerù summ autho Rotæ ptum Pavin loanni Decisio dem j sed no ces pr judica funda lunt, s magist contra c. pasto ultima in c. in us Prin

bunt, & textus in citato c. in causis &
in L. ultima non tantum de decisione
ipsius Principis, sed etiam Senatus
ejus accipiunt Barb. in eodem c. in
causis n. 3. Gutyrez practicarum quæ-
stionum lib. 3. q. 16. n. 74. & alij.
Uerum extra statum & territorium
summi Pontificis, quamvis magna
authoritas tribuatur decisionibus
Rotæ Romanæ, potius tamen rece-
ptum est, quod docet Franciscus de
Pavinis in præludio extravagantium
Iohannis 22. versiculo decisiones. quod
Decisiones Rotæ Romanæ faciant qui-
dem jus inter ipsas partes litigantes,
sed non jus universale, nec allii Judi-
ces præcisè secundum eas teneantur
judicare, nisi quatenus meliora juris
fundamenta aliunde adduci non pos-
sunt, sed habeantur pro decisionibus
magistralibus, imò ipsa Rota sæpius
contra eas judicet teste Cardinale in
c. pastoralis de fide instrumentorum in
ultima q. quia præcitati juris textus
in c. in causis. & in L. ultima. de ipsi-
us Principis non Senatus ejus, vel
Vica-

334 Pars V. Miscell. Caput I.

Vicarii Judicis decisione loquuntur
Subinde tamen si super eadem juris
quaestione uniformes, & saepius re-
petitae sint Rotæ decisiones faciunt
consuetudinem, & stylum in curia
Romana. L. cum de interpretatione f.
de legibus. Quod vero in fine citati
præludij additur, tales uniformes Ro-
tæ decisiones extra curiam Roma-
nam haberi pro Responsis Prudentium,
haud facile concederem: Quia non
constat in forma authentica, quod
summus Pontifex judicibus Rotæ de-
derit potestatem, jus aliquod novum
condendi, qualis olim Prudentibus
Principe data fuit. prout in simili de
cisionibus Cameræ Imperialis
Spyrensis communiter sentiunt DD.
quod Assessoribus Cameræ ab Impe-
ratore fuerit data potestas secundum
leges judicandi, non vero novas fa-
ciendi. Interim nisi Iudex considera-
tis particularibus circumstantiis cau-
ſæ coram se agitatæ habeat valde ur-
gentes rationes, & aliorum DD. au-
thoritatem in contrarium, non debe-

it I.
vuntur
em juris
bius re-
faciunt
n curia
tione f.
ne citau-
es Ro-
Roma-
dentum,
quia non
, quod
Rota de-
novum
ntibus a
simili de
perialis
nt DD.
o Imper-
cundum
ovas fa-
nsidera-
is calu-
alde ur-
OD. au-
n debe-
15

De Constitutionibus. 335

ret facile à decisione & præjudiciis
tantorum tribunalium recedere.

Hæc enus de libris Canonicis eo-
rumque autoritate dictum. Quod
si in recensitis juris Canonici partibus
constitutionum *antynomia* sive con-
trarietas reperiatur, eaque sit in uni-
us Pontificis seu Authoris compila-
tione V. g. si uterque **contradicens**
Canon sit in *Decretalibus* vel in *Sexto*
aut *Clementinis* per congruam inter-
pretationem conciliatio facienda est,
quia in una eademque legum com-
pilatione non debet esse contrarietas
L. I. §. *contrarium C. de vet. jure encl.*
& notat *Glossa in præmio Decretalium*,
verbo contrarietatem, nisi Canon ex-
pressè terminos correctorios alterius
Canonis habeat, sicut in c. 2. & 3.
de censibus in 6. si vero inter priores &
postiores sit contrarietas v. g. inter
Decretales & *Sexti* & *Clementinas* &c.
eaq; manifesta sit, stabitur posteriori
decisioni, quia jus posteriorius derogat
priori c. ult. in prin. de sent. excom. in 6.
dubia sit contrarietas, quæ com-

mo-

336 Pars V. Miscell. Caput I.

moda aliqua interpretatione salvi
verborum proprietate ac ratione re
& i sermonis conciliari possit, expe
dit jura juribus concordare, ut evite
tur jurium correctio, & contrarietas,
c. cum expeditat. de electionibus in 6.

Præterea cum inter jus Canonico
cum & Civile, quandoque conſcede
ratio quandoque pugna fit, pro ejus
rei notitia sequentes regula commu
niter à DD. traduntur. *Primus*,
quoties casus aliquis dubius est, in
jure Civili, jure autem Canonico
clare decisus, hæc Pontificii juris de
cifio etiam in foro Civili observand
est.

Secunda econversio, si quid ju
Canonico dubium & obscurum
aut præfertim circa contractus
& paetæ per paucæ sunt in Canonib
decisiones) Iure autem Civili ei
rum, ejusque materia sit profana
non spiritualis, in foro Ecclesiastico
etiam juri Civili locus est. Utraque
hæc regula confirmatur *ex c. I. C.*
de novi operis nunciat ubi summa
poterici ve

Pontifex ait: sicut leges non dedignantur
sacros Canones imitari, ita & sacrorum
Canonum statuta Principum constituti-
onibus adjuvantur. Imò quandoq;
etiam in materia spirituali leges in
foro Canonico procedunt, non ta-
men aliter, quām si expressè à SS.
Canonib⁹ recipiantur. sicut superius
p. 3. c. 5. sect. 4. n. 9. de cognatione
Legali, quæ oritur ex adoptioone, &
constituit impedimentum dirimens
matrimonium, pluribus explicatum.

Si ergò tanta fit inter Ius Ca-
nonicum Civilē confœderatio, mira-
bitur fortassè nonnemo, cur in c. ult.

ne Clerici vel Monachi &c. sub poena
excommunicationis interdicatur per-
sonis Ecclesiasticis studium juris Ci-
vili? q. id intelligi de tali studio,
quod abstrahit à vita Ecclesiastica, &
intentione subeundi munera &
officia secularium Advocatorum;
el Judicium, non autem quod fit in
ordine ad perfectam juris Canonici
intelligentiam Ioan. Hon. in dicto ne
P. C. vel Monachi n. 10, ad majo-

P rem

338 Pars V. Miscell. Caput. I.

rem tamen cautelam Universitates
solent à S. Pontifice expressum privi-
legium admittendi Clericos ad pu-
blicas legum civilium lectiones im-
petrare, quale etiam huic nostræ Uni-
versitati concessum est.

Tertia regula est, si inter jus Ca-
nonicum & civile sit pugna & con-
trarietas, vel diversitas, eaque sit de-
re profana, nec attingat conscienc-
iam, vel peccatum, ut circa sole-
mnitates testamentorum, judiciorum,
contractuum, aliorumquè similium
actuum, quodlibet *jus* in suo foro ser-
vandum est, nimirum in terris summo sit, ten-
Pontifici subjectis *Ius Canonicum*, in terra
terris Imperii sacerularis *Ius Civile* illa qua-
cum ad verum. dist. 96. In causis ualite sit
men Clericorum etiam temporalibus quam t-
& extra territorium Romani Pontificis majo-
ficiis Iuri Canonicō est insistendum holi ci-
c. quod Clericis. 9. de foro compet. sed malib-
hic textus juxta singularem interpretar. S. P.
rationem Barbosæ in eodem c. 9. n. quam C
non procedit eo casu, quo Clericorum mar-
astor convenit Laicum coram iudicioru &

læculari, quo casu, sicut Clericus a-
ctor forum rei Laici, ita etiam ejus-
dem fori leges sequi debet, ut pro-
inde illa verba in c. 9. posita, si Cle-
ri contra aliquos vel aliqui con-
tra ipsos causas habuerint, &c. in-
telligantur in eum sensum, si Clerici
Parisienses (de quibus illud cap. in-
scriptum est) contra aliquos alios
Clericos coram Iudice tamen Eccle-
sia stico actionem instituant.

Quarta regula est ubi de re conscienc-
imilium tie, & materia peccati agitur, si inter
foro ser. lus Canonicum & Civile differentia
summo sit, tenendum est jus Canonicum etiam
icum, in terris Imperii. quidquid enim sit de
Civile villa quæstione, an S. Pontifex abso-
tausis talutè sit major & superior Imperatore,
poralibus quam tractant Interpretes ad c. solitæ.
ni Pontificis majorit. & obed. certè universi Ca-
stendum Doliei DD. fatentur saltem in spiri-
mpet. sed malibus & ubi de salute animæ agi-
interpretur S. Pontificis Iurisdictionem tan-
c. 9. n. quam Christi Vicarii, & communis
Clericorum pastoris etiam in terras im-
m judiciorum & totum mundum extendi. rex,

§ 40 Pars V. Miscell. Caput I.
in d. c. solitæ. versi. quod autem. C' ini-
novit. de judicis. Clem. Vnam sanctam.
De majorit. & obed. Exemplum ad
hanc regulam est in c. ult. de præscript.
ubi corrigitur Ius Civile permittens
præscriptionem longissimi temporis
cum mala fide. In c. ult. de sepult. &
in c. in litteris. de raptoribus. ubi sta-
tuitur, heredes defuncti, qui aliis in
vita damnum intulit ad exonerandam
conscientiam ejus, (neque enim di-
mittitur peccatum nisi restituatur ab-
latum c. peccatum. de reg. juris in 6.)
teneri juxta vires hereditatis ad se
devolutæ illud damnum resarcire
contra leges civiles, quæ non obli-
gant heredem ad damnum à defun-
cto datum, nisi in quantum extali-
damno V. g. furto aut rapina ad eum
pervenit, vel lis cum defuncto jam
contestata fuerit L. unica C. ex delicto
defuncti &c. Denique ut plurima alia
exempla quæ in diversis titulis occur-
runt, prætereamus, leges Civiles per-
mittentes impunè concubinatum
v. i. ff. C. de Concubinis. & in Nov.
18. p.

I.

De Constitutionibus

341

18. per SS. Canones abrogatae sunt:
c. audite. 6. dist. 34. & qualiter adver-
sus concubinarios locorum Ordina-
rii per censuras & invocationem bra-
chii secularis procedere debeant, tra-
ditur in Concilio Trid. Sess. 24. de re-
form. c. 8. & Sess. 25. c. 14. non ob-
stat c. is qui. & c. Christiano. d. 34. ubi
ex sententia antiquorum Patrum
Christiano una tantum aut uxor aut
concubina permittitur: quia ibi no-
mine concubina non intelligitur scors
tum (quod Sancti Patres contra pro-
hibitiones Iuris divini permettere uti-
que non potuissent) sed uxor du&t
quidem per verum consensum matri-
monialem (qui ante Concilium Trid.
absque alia solemnitate sufficiebat ad
talorem matrimonii c. is qui. de spon-
sibus) at clandestinè sine dotalib^o in-
strumentis, qualis uxor in foro exter-
no, ubi de matrimoniali consensu le-
gitime non constabat, concubina præ-
sumebatur arg. c. aliter. 30. q. 5. & dia-
rebatur: ut in annotatione in dicto
is qui. dist. 34. rectè exponitur.

P 3

Quintæ

Quinta regula est, in materia Spirituali & Sacramentorum neglecta dispositione juris Civilis universim ad Ius Canonicum recurrentum est. hæc enim tractare & definire non ad laicularem sed Spiritualem & Ecclesiasticam potestatem pertinet. c. decernimus de iudiciis.

Quare licet jure civili invalidum sit matrimonium quod filii familiæ contrahunt sine consensu parentum in quorum potestate existunt. L. IIII. ptia. 2. & 18. ff. de ritu nuptiarum. Iure tamen Canonicæ & Concilii Trid. Sess. 24. de reform. matrim. c. I. si non simpliciter licitum, saltem validum pronunciatur. pro ut superius p. 3. c. 5. §. 3. expositum.

Sexta regula est, quod leges Civiles disponentes de personis & rebus Ecclesiasticis ex defectu jurisdictionis invalidem reputentur, tametsi favorem Ecclesiistarum vel Ecclesiasticarum personarum concernant, c. denique cum seq. dist. 96. c. Ecclesia. 10. de constit. etenim personas Ecclesiasticas & res ea-

rum

rum jure divino à secularium domi-
norum potestate exemptos esse, aper-
te à summis Pontificibus, & Conci-
liis Universalibus (quibus utique
competit de jure divino cognoscere)
declaratum est in c. nimis. de jureju-
rando. c. quamquam. de censibus in 6. C.
in Concilio Trid. Sess. 25. de reform.
c. 20. quòd prolixè tractat Martha
de Iurisdictione parte 2. c. 6.

Dixi tametsi leges civiles Ecclesiis
favorabiles sint, ne prætextu favora-
bilis constitutionis Principes & po-
testates sacerdotes Iurisdictionem in Ee-
clesiasticos usurpent, d. c. Ecclesia. sed
hoc ita accipiendum est, si lex favo-
rabilis contineat aliquam obligatio-
nem, sive mandatum & Iurisdic-
tio-
nis speciem. prout in l. jubemus C. de
SS. Eccles. de alienatione bono-
rum Ecclesiasticorum. in l. sacris 47.
C. de Episcopis & Cler. de electione
Abbatum statuitur, & forma præscri-
bitur. quæ leges non aliter vim ha-
bent quam quatenus à SS. Canonis-

344 Pars V. Miscell. Capit. II.
bus receptæ sunt. At verò si leges
nullam habeant annexam obligatio-
nem , sed sint merè favorabiles , &
pura privilegia , non est dubium ,
quin valeant & subsistant , ne quod
in favorem Ecclesiarum est introdu-
ctum , quod legibus sacerdotalium non
subjaceant , in earum odium retor-
queatur , si nullo sacerdotalium Princi-
pum privilegio affici possent contra
c. non debet de reg. juris in 6. tale pri-
vilegium est in auth. quas actiones.
C. de SS. Ecclesiis. ubi contra Ecclesi-
am Romanam tantum centenaria ,
contra alios quadragenaria præscri-
ptio admittitur. In auth. item nulla
communitas. C. de Episc. & Cler. ubi
Ecclesiæ & personæ Ecclesiasticæ ab
exactiōibus & oneribus realibus per
sacerdotes Magistratus imponendis li-
beræ pronunciantur. In Nov. 5. c. si
quod bona ingredientium Monaste-
ria sine prævia dispositione Monaste-
riis acquituntur , plura alia similia
quæ in primis titulis Cod. & Novel-
lis passim occurunt.